

forum inicjatyw rozwojowych

Tradycyjne zawody - nowoczesna edukacja - II edycja

Dystrybucja folderu jest bezpłatna.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT

„Tradycyjne zawody - nowoczesna edukacja - II edycja”

Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych zakończyła realizację projektu szkoleniowego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) Priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie”, Działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich”. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem projektu „Tradycyjne zawody – nowoczesna edukacja – II edycja” jest pobudzenie aktywności zawodowej, przedsiębiorczości i kreatywności oraz podniesienie motywacji mieszkańców obszarów wiejskich województwa podlaskiego do samokształcenia.

W dzisiejszych czasach zarówno kobiety jak i mężczyźni mieszkający na wsi borykają się z wieloma problemami rozwojowymi, które są zazwyczaj trudniejsze do rozwiązania niż w miastach. Niekorzystna sytuacja tych osób spowodowana jest między innymi niskim poziomem wykształcenia, co wynika z utrudnionego dostępu do edukacji oraz niskiej świadomości korzyści z niej płynących. Niższy poziom wykształcenia mieszkańców wsi wpływa niekorzystnie na ich mobilność, operatywność, aktywność i zdolność adaptacyjną, również w obszarze działania na rzecz swojej gminy. W związku z tym w ramach projektu zostały zorganizowane warsztaty umożliwiające zdobycie praktycznej wiedzy oraz nabycie nowych umiejętności.

Wraz z malejącą rolą rolnictwa w zatrudnieniu na wsi spada udział pracy na roli w dochodach użytkowników gospodarstw rolnych. Szansą utrzymania się gospodarstwa jest stworzenie możliwości uzupełnienia dochodów z produkcji rolnej dochodami z innej działalności. Dlatego mieszkańcy powiatu białostockiego wyszli z propozycją realizacji szkoleń z zakresu umiejętności starych zawodów, które w obecnych czasach można nazwać „tradycyjnymi zawodami”.

Wszystkie osoby zainteresowane współpracą z Forum Inicjatyw Rozwojowych w zakresie lokalnych projektów promujących tradycyjne zawody zapraszamy do współpracy.

Dyrektor

Z wyrazami szacunku,

Magdalena Skup

Forum Inicjatyw Rozwojowych

Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych pragnie serdecznie podziękować Uczestnikom oraz regionalnym twórcom biorącym udział w projekcie „Tradycyjne zawody - nowoczesna edukacja - II edycja”. To dzięki ich pasji, wiedzy i umiejętnościom chroni się od zapomnienia oraz promuje tradycyjne zawody, takie jak serowarstwo, bednarstwo, łyżkarstwo i tkactwo.

UCZESTNICY PROJEKTU:

Pani Jolanta Antowska, Pani Anna Antypiuk, Pan Krzysztof Bańkowski, Pani Aneta Bieluczyk, Pani Bernarda Cylwik, Pani Iwona Dąbrowska, Pani Bernadeta Goruś, Pani Paulina Herman, Pani Genowefa Iwanicka, Pan Zbigniew Kiertowicz, Pani Elżbieta Kopczewska, Pani Antonina Kozłowska, Pani Wiesława Kulikowska, Pani Agnieszka Lipiec, Pan Łukasz Łukasik, Pani Iwona Młodzianowska, Pan Tomasz Piętka, Pani Teresa Toczydłowska, Pani Teresa Wnorowska, Pan Jerzy Zarzecki.

WYKŁADOWCY:

Pani Danuta Popko
Pan Antoni Jelski
Pan Mieczysław Baranowski
Pani Teresa Pryzmont
Pan Zbigniew Piechowski

Rękodzieło - wyrób wytworzony w sposób nieprzemysłowy, posiadający walory artystyczne, najczęściej zawierający motywy typowe dla danej kultury, w której powstał.¹

Serowarstwo - to dział mleczarstwa zajmujący się wyrobem serów. Podstawowym surowcem do ich produkcji jest mleko uzyskiwane od samic zwierząt hodowlanych (krów, owiec, kóz, bawołów, wielbłądów, jaków, reniferów itp.). Każde z nich nadaje odmienny, niepowtarzalny smak serowi, który będzie z niego wyprodukowany.²

Bednarstwo - dział rzemiosła zajmujący się wytwarzaniem naczyń drewnianych techniką klepkową: beczek, kadzi, balii, fas, maselnic, dzieży i łopat do chleba, konewek, wiader, cebrzyków, wanienek, kuflów. Bednarz wyrabia naczynia z drewna sosnowego, świerkowego, olchowego, lipowego, dębowego.³

Łyżkarstwo - dział rzemiosła zajmujący się wyrobem przedmiotów gospodarczych z drewna, najczęściej łyżek (różnej wielkości łyżki, kopystki, warzechy, foremki).⁴

Tkactwo - dział przemysłu włókienniczego i rzemiosła zajmujący się wytwarzaniem tkanin oraz ich wykończeniem.⁵

Garncarstwo - jedno z najstarszych rzemiosł (znane od neolitu). Jest to rękodzielniczy wyrób ceramicznych naczyń i przedmiotów codziennego użytku.⁶

¹ <http://pl.wikipedia.org/wiki/R%C4%99kodzie%C5%82o> (Białystok, 28.06.2010r.)

² <http://pl.wikipedia.org/wiki/Serowarstwo> (Białystok, 28.06.2010r.)

³ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bednarstwo> (Białystok, 28.06.2010r.)

⁴ <http://www.podkarpacie.szlakrzemiosla.pl/index.php/s/rzemiosla/mode/article/id/21> (Białystok, 28.06.2010r.)

⁵ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Tkactwo> (Białystok, 28.06.2010r.)

⁶ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Garncarstwo> (Białystok, 28.06.2010r.)

WYRÓB SERA

Cel: Uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu wyrobu sera

Prowadzący: Danuta Popko

Data i miejsce: 17.04.2010r.; 24.04.2010r.

realizacji warsztatów: Kościuki 27, 16-070 Choroszcz

Czas trwania: 2 grupy po 8 godzin

Warsztaty serowarstwa polegały na praktycznej nauce wyrobu serów podpuszczkowych w nowoczesnej serowni w gospodarstwie rodzinnym Państwa Danuty i Andrzeja Popko. Wszyscy uczestnicy już na samym początku zostali ugoszczeni wyrobami. Pani Danuta Popko prezentowała proces i niezbędne warunki wytwarzania serów podpuszczkowych dojrzewających. Uczestnicy poznali tradycyjną metodę i recepturę stosowaną przez Panią Popko.

Produkt wykonywany jest w nowoczesnej serowni spełniającej wszelkie wymagania do wyrobu i sprzedaży serów podpuszczkowych. Mleko, z którego są wytwarzane, pochodzi od krów rasy Polska Czerwona, które wypasane są w dolinie Narwiańskiego Parku Narodowego. Mleko jest zaprawiane podpuszczką. Powstała masa serowa jest odsączana i umieszczana w formach. Po wyjęciu sera następuje proces solenia, po czym odbywa się suszenie i dojrzewanie. Sery produkowane są w pięciu smakach: śmietankowe, kminkowe, czosnkowo - majerankowe, z gorczycą i ziołami prowansalskimi.

Na ziemiach polskich znajomość serowarstwa zaczęła się najwcześniej wśród ludów pasterskich zamieszkujących tereny górskie, gdzie warunki przyrodnicze sprzyjały hodowli owiec. Z mleka owczego wyrabiano sery trwałe, suche i przywędzone. Na innych ziemiach Polski, w nizinie, serowarstwo pojawiło się znacznie później niż w górach. Z czasem zaczęto używać do produkcji serów, oprócz mleka owczego, mleko kozie oraz mleko krowie.

W okresie międzywojennym nasiliła się produkcja wyrobów sera na terenie województwa podlaskiego. W tym czasie nie było skupów mleka, więc nadwyżki przerabiano na sery. W późniejszych latach powstające zakłady mleczarskie zaczęły stopniowo przejmować mleko i tym samym zmniejszyła się liczba osób produkujących sery we własnym zakresie. Obecnie gospodarze powracają do starych przepisów wyrobu sera. Sery narwiańskie produkowane są po obu stronach Narwi.

BEDNARSTWO

Cel: Uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu bednarstwa

Prowadzący: Antoni Jelski

Data i miejsce realizacji warsztatów: 08.05.2010r.; 15.05.2010r.
ul. Kolejowa 97, 15-635 Białystok, kol. Klepacze

Czas trwania: 2 grupy po 8 godzin

Warsztaty bednarstwa odbyły się w pracowni Pana Antoniego Jelskiego w Kolonii Klepacze. Uczestnicy mieli możliwość zapoznać się z niezwykłą historią tego wyjątkowego zawodu. Pan Antoni Jelski zaprezentował narzędzia, przy pomocy których obrabiane jest drzewo i wykonywane są beczki, kadzie, cebryzki oraz wiele innych naczyń. Najczęściej produkty te wytwarzane są z niezwykle precyzyjnie przygotowanych drewnianych klepek.

Pod bacznym okiem instruktora oraz przy jego pomocy uczestnicy warsztatów, podzieleni na mniejsze grupy, mieli możliwość samodzielnego złożenia beczki z przygotowanych wcześniej klepek. Osoby uczestniczące w projekcie brały czynny udział w kolejnych etapach składania beczki oraz podziwiałały niezwykle ekspozaty wykonane przez Pana Antoniego Jelskiego.

Naczynia klepkowe, głównie wiadra z okuciami metalowymi, znane były u Słowian już w III – IV wieku. We wczesnym średniowieczu bednarstwo stało się jednym z najbardziej rozpowszechnionych zajęć. Poza wiadrami wyrabiano również beczki do przechowywania piwa, miodu, zboża, a także stanowiące jeden z elementów wodociągów, cebry, dzieże, naczynia misowate ze ściankami stożkowatymi, warznice, szkopki, antałki, kubki. Przedmioty te wykonywano z różnego rodzaju drzewa (np. z sosny, jodły, cisa, dębu).

Do wyrobu wykorzystywano noże do obcinania klepek i den, cioset, strugów, siekier, toporów, dłut i świdrów. Techniki ręcznego wytwarzania naczyń były tajemnicą każdego bednarza. Metody pracy rzemieślnika nieznanymi były nawet najbliższym krewnym, a poznać je można było jedynie poprzez obserwację i analizę materiałów oraz sposobu konstrukcji jego wyrobu.

ŁYŻKARSTWO

Cel: Uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu łyżkarstwa

Prowadzący: Mieczysław Baranowski

Data i miejsce realizacji warsztatów: 22.05.2010r.; 29.05.2010r.
Zamczysk 10, 16-020 Czarna Białostocka

Czas trwania: 2 grupy po 8 godzin

Warsztaty łyżkarstwa odbyły się w pracowni Pana Mieczysława Baranowskiego we wsi Zamczysk. Po prezentacji sposobu wykonywania łyżek tradycyjnymi narzędziami, uczestnicy na przygotowanych przez prowadzącego stanowiskach pracy mogli spróbować własnych sił w tym niezwykle trudnym rzemiośle. Wykonywanie przedmiotów gospodarczych z drewna wymaga dużego nakładu pracy i wyjątkowych zdolności manualnych. Uczestnicy swoją pracę, pod czujnym okiem prowadzącego, wykonywali według kilku etapów: w pierwszej kolejności należało ociosać siekierą, według formy, kawałek drewna, następnie środek wyźłobić specjalnym dłutem, by na końcu wykonany przedmiot dokładnie oszlifować.

Uczestnicy wykonywali różnej wielkości łyżki, foremki oraz inne przedmioty (np. drewniane miecze) będące twórczym akcentem ciekawych warsztatów. To niezwykle trudne, wymagające niezwyklej precyzji, rzemioło niegdyś bardzo popularne zaginęło na początku XX wieku. Obecnie na Podlasiu jedynie Pan Mieczysław Baranowski kultywuje stare tradycje pozostając bezapelacyjnie jedynym mistrzem łyżkarstwa.

W zaledwie kilka minut z kawałka drewna, tak jak za dawnych czasów, przy pomocy najprostszych narzędzi wykonanych przez kowala, wyczarowuje najpotrzebniejsze w gospodarstwie domowym przedmioty (łyżki, warząchwie). Podstawowym surowcem jest świeżo ścięte i jeszcze mokre drzewo osiki, olchy lub brzozy.

TKACTWO

Cel: Uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu tkactwa dwuosnowowego

Prowadzący: Teresa Pryzmont

Data i miejsce realizacji warsztatów: 12.06.2010r.; 19.06.2010r.
Wasilówka 19; 16-130 Janów

Czas trwania: 2 grupy po 8 godzin

Warsztaty tkactwa odbyły się w pracowni Pani Teresy Pryzmont we wsi Wasilówka, gm. Janów. Uczestnicy na wstępie warsztatów mieli możliwość obejrzenia wyjątkowych dzieł, dzięki którym Pani Teresa cieszy się największą sławą i uznaniem, a jej prace znajdują się w muzeach i prywatnych kolekcjach w kraju jak i za granicą. Osoby biorące udział w projekcie dowiedziały się na czym polega i jak wygląda „gręplowanie” wełny. Uczestnicy mieli możliwość sprawdzenia własnych sił podczas pracy przy kołowrotku. Z pomocą mistrzyni udało się usnuć wełnianą nitkę. Jak później sami przyznawali, jest to niezwykle trudne zajęcie wymagające perfekcyjnej koordynacji pracy rąk i nóg. O tym, że jest to żmudna i czasochłonna praca, osoby biorące udział w projekcie przekonały się podczas zakładania osnowy na krosno.

Tkactwo w dawnych czasach, jako jedno z najstarszych rzemiosł uprawianych przez człowieka, było zajęciem sezonowym, wykonywanym głównie w okresie zimy. Wytwarzaniem ubrań, obrusów, narzut i dywanów zajmowały się głównie kobiety. Surowcami, z których początkowo tkano były włókna naturalne (len, bawełna) i zwierzęcego (wełna owcza, kozia).

Technika tkactwa dwuosnowowego na ziemiach Podlasia jest od XVIII wieku i przeniknęła z Prus wschodnich. Dzięki tej specyficznej i skomplikowanej technice powstają tkaniny o niepowtarzalnym uroku. Składają się one z dwóch pojedynczych warstw w różnych kolorach, połączonych na brzegach oraz w miejscu wzoru. Przy użyciu tzw. prądka, uzyskiwany jest wzór o jednakowym kształcie, ale innych kolorach. Charakterystyczne wzornictwo to motywy gwiazdy, rombu, listka, gałązki winnej latorośli i korowodu weselnego. Dywany służyły do nakrywania ołtarzy, stołów, łóżek, były wieszane na ścianach, jak również często stanowiły wiano panny młodej.

GARNCARSTWO

Cel: Uzyskanie wiedzy i nabycie umiejętności praktycznych z zakresu garncarstwa

Prowadzący: Zbigniew Piechowski

Data i miejsce realizacji warsztatów: 03.07.2010r.
ul. Piękna 27, 16-020 Czarna Wieś Kościelna

Czas trwania: 1 grupa - 8 godzin

Warsztaty garncarstwa zorganizowane zostały w pracowni Pana Zbigniewa Piechowskiego we wsi Czarna Wieś Kościelna. Wstępem do zajęć praktycznych było zapoznanie się z długą i niezwykle ciekawą tradycją garncarstwa w Czarnej Wsi Kościelnej, przekazywanej od kilkuset lat z pokolenia na pokolenie. Prowadzący warsztaty opowiedział o całym procesie produkcji naczyń oraz zaprezentował jak szybko piękne formy powstają w jego rękach. Po zapoznaniu się z zasadami panującymi w warsztacie każda z osób biorących udział w projekcie miała możliwość zasiąść za kołem garncarskim i spróbować własnoręcznie stworzyć nowe naczynie. To, co dla Pana Piechowskiego zajmowało zaledwie kilka minut, dla uczestników warsztatów zajęło znacznie więcej czasu. Oprócz glinianych wazonów powstały niezwykle maski, gwizdki oraz wiele innych niezwykle przedmiotów będących twórczym akcentem zajęć.

Garncarstwo jest jednym z najstarszych rzemiosł, którego wyroby pojawiły się ok. 5400 lat p.n.e. na ziemiach polskich. Początkowo naczynia wyrabiano ręcznie z cienkich pasków lub wałków gliny i wypalano na ognisku. Celtowie, którzy przybyli na nasze ziemie ok. 300 roku p.n.e., wzbogacili warsztat o koło garncarskie i piece do wypalania.

Surowcem wykorzystywanym do produkcji wazonów, garnków, mis i dachówek jest glina, jednorodna, bez żadnych gródek i zanieczyszczeń. Zanim trafi na koło garncarskie przechodzi jeszcze wiele zabiegów oczyszczających i przygotowujących do dalszej obróbki.

Obecnie warsztaty garncarskie przybrały charakter artystyczny. Wazony, talerze, misy, garnki oraz inne produkty z gliny wytwarzane są na kole garncarskim lub ręcznie. Aby uzyskać końcowy produkt, należy wszystkie przedmioty powstałe z gliny wysuszyć, a następnie wypalić w specjalnym piecu garncarskim w temperaturze ok. 1000°C.

PODSUMOWANIE

Aż do przełomu XIX i XX wieku tradycyjne wyroby rzemieślnicze, cieszyły się uznaniem nie ze względu na swoją wartość estetyczną, ale użyteczność. W obecnych czasach wartość praktyczna tych wyrobów jest znacznie mniejsza, prawie wszystko można kupić w sklepie obok, jednak ich wyjątkowe piękno i unikatowość pozostaje.

Serowarstwo, bednarstwo, łyżkarstwo, tkactwo i garncarstwo to rzadko już spotykane zawody w dzisiejszych czasach. Mogą one jednak stać się szansą dla mieszkańców obszarów wiejskich na pobudzenie aktywności zawodowej, przedsiębiorczości i kreatywności oraz podniesienie motywacji do samokształcenia. Obecnie jest niewiele miejsc, gdzie wielowiekowe tradycje nie zagięły. Jednak rzemieślnicy, którzy pozostali, z pasją i determinacją zajmują się rękodzielnictwem.

Należy dołożyć wszelkich starań, by tradycyjne zawody powróciły do naszego otoczenia. W upowszechnieniu wartości użytkowej i ekologicznej tradycyjnych zawodów może pomóc odpowiednia promocja szkolenia oraz warsztaty, jak również inne oddolne inicjatywy na obszarach wiejskich.

Forum Inicjatyw Rozwojowych

forum inicjatyw rozwojowych

Biurow Projektów

Forum Inicjatyw Rozwojowych

ul. Warszawska 34, 15-077 Białystok

tel. 85 654 58 97, 85 743 16 63, tel./fax: 85 675 00 17

www.fir.org.pl

www.efs.gov.pl